

ПЕРША ШКОЛА ВОДНОЇ ТА ПРОДОВОЛЬЧОЇ СТІЙКОСТІ

ОНЛАЙН-КУРС
**«Вода і продовольство України: прикладні
рішення для громад, агробізнесу та науки»**

МОДУЛЬ 2.

Європейські вимоги у сфері води: практичні кроки для влади і агропромислових підприємств.

ЕКСПЕРТ КУРСУ:

Людмила Хоміч,

*віцепрезидентка Асоціації PAEW з питань екологічного права та законотворчості,
екоаудитор, адвокат*

Директиви ЄС, що визначають політику у сфері води та водовідведення

Директива ЄС	Суть	Основні положення	Поточний статус
<p>Water Framework Directive (2000/60/EC)</p>	<p>Створює єдину систему управління водами в ЄС на основі басейнового принципу</p>	<p>Управління за річковими басейнами, а не адміністративними межами. Досягнення «доброго екологічного та хімічного стану» вод. План управління річковим басейном з переглядом кожні 6 років. Принцип “забруднювач платить”. Економічний аналіз водокористування (повне відшкодування витрат)</p>	<p>Оцінки Європейського агентства з навколишнього середовища показують поступове, але повільне покращення стану вод, із наголосом на посиленні дій щодо хімічних забруднювачів і кліматичних ризиків.</p> <p>Нині триває четвертий цикл планів управління (2022–2027). Європейська комісія підтвердила актуальність директиви, але наголошує на необхідності кращого виконання, модернізації моніторингу та інтеграції з політиками адаптації до змін клімату.</p>
<p>Директива про питну воду (2020/2184)</p>	<p>Захист здоров'я людини шляхом забезпечення безпечної питної води</p>	<p>Жорсткіші стандарти якості (мікропластик, PFAS). Обов'язковий risk-based підхід (оцінка ризиків у всьому ланцюзі постачання води від джерела до крана). Прозорість для споживачів (інформування онлайн). Доступ до води для вразливих груп</p>	<p>Країни ЄС оновили списки параметрів контролю (мікропластик, PFAS, тригалометани); знизили граничні рівні багатьох забруднювачів; посилили моніторинг мікробіологічних показників.</p> <p>Це стало частиною національних регламентів водопостачання, і звітування Європейській комісії.</p>

Директиви ЄС, що визначають політику у сфері води та водовідведення

Директива ЄС	Суть	Основні положення	Поточний статус
<p>Директива про очищення міських стічних вод (Urban Waste Water Treatment Directive, 91/271/EEC)</p>	<p>Захист якості поверхневих і прибережних вод шляхом повного очищення перед скиданням</p>	<p>Обов'язкове очищення стічних вод у населених пунктах >2000 жителів. Вторинне очищення. Для чутливих зон — третинне (видалення азоту та фосфору). Контроль скидів промислових підприємств</p>	<p>Виконання директиви суттєво покращило якість вод у Європі, хоча деякі держави ще мають відставання у повному дотриманні стандартів.</p> <p>У 2022 р. ЄС представив пропозицію щодо оновлення директиви, що передбачає інтеграцію енергоефективності, моніторинг мікрозабруднювачів і покращення поводження з осадами.</p> <p>Оновлена версія спрямована на адаптацію законодавства до сучасних кліматичних і технологічних викликів, забезпечуючи більш стале управління водними ресурсами.</p>
<p>Директива про нітрати (Nitrates Directive, 91/676/EEC)</p>	<p>Захист поверхневих і підземних вод від нітратного забруднення</p>	<p>Визначення вразливих зон. Програми дій для аграрного сектору. Обмеження внесення добрив</p>	<p>Забезпечує перехід до точного землеробства, розвитку біогазових технологій і кращого управління гноєм, сприяючи екологічній стійкості аграрного сектору.</p> <p>Нітратна директива залишається одним із найважливіших екологічних інструментів ЄС. Її дотримання оцінюється в контексті Зеленої угоди ЄС (European Green Deal) і стратегій «Від ферми до виделки» та «Біорізноманіття до 2030 року».</p>

Директиви ЄС, що визначають політику у сфері води та водовідведення

Директива ЄС	Суть	Основні положення	Поточний статус
<p>Директива про повені (2007/60/EC)</p>	<p>Запобігання, захист і підготовка до повеней</p>	<p>Попередня оцінка ризиків, визначення територій із потенційною небезпекою повеней.</p> <p>Створення карт небезпеки та ризику повеней</p> <p>Розробка планів управління ризиками повеней, узгоджених на рівні річкових басейнів</p>	<p>Співпраця держав-членів на рівні річкових басейнів, включаючи транскордонні водні системи.</p> <p>Плани управління оновлюються кожні шість років.</p> <p>Європейська комісія здійснює моніторинг реалізації та публікує звіти про прогрес.</p>
<p>Директива про підземні води (Groundwater Directive, 2006/118/EC)</p>	<p>Захист і відновлення якості підземних вод</p>	<p>Створення стандартів якості для забруднюючих речовин.</p> <p>Моніторинг.</p>	<p>Директива стала ключовим інструментом для захисту водних ресурсів ЄС, стимулюючи більш сталий аграрний, промисловий і урбаністичний розвиток</p>

Директиви ЄС, що визначають політику у сфері води та водовідведення

Директива ЄС	Суть	Основні положення	Поточний статус
<p>Директива про промислові скиди (2010/75/EU)</p>	<p>Комплексне запобігання та контроль забруднення</p>	<p>Єдині вимоги для великих промислових установок</p> <p>Використання найкращих доступних технологій (BAT),</p> <p>Встановлення гранично допустимих рівнів скидів і обов'язок отримання інтегрованих дозволів для підприємств</p>	<p>Зниження скидів сірчистих сполук, оксидів азоту та важких металів, а також модернізація підприємств у напрямі більш чистих технологій.</p> <p>Європейська комісія проводить регулярні оцінки ефективності Директиви. У рамках ініціативи «Zero Pollution» розглядаються пропозиції щодо її модернізації, зокрема поширення дії на нові сектори, включно з агропромисловими комплексами та виробництвом акумуляторів.</p>
<p>Регламент про повторне використання води (Water Reuse Regulation, ЄС 2020/741)</p>	<p>Безпечне використання очищених стічних вод для зрошення сільськогосподарських культур</p>	<p>Мінімальні мікробіологічні та хімічні стандарти якості для очищених стічних вод, що застосовуються для зрошення сільськогосподарських культур.</p> <p>Оцінка ризиків, моніторинг та управління.</p> <p>Повторне використання води на національному рівні.</p>	<p>Впровадження норм 2020/741 сприяло скороченню споживання прісної води та стійкості аграрного сектору ЄС.</p>

Директиви ЄС, що визначають політику у сфері води та водовідведення

Директива ЄС	Суть	Основні положення	Поточний статус
<p>Marine Strategy Framework Directive (2008/56/EC)</p>	<p>Досягнення доброго екологічного стану морів ЄС</p>	<p>Кожна країна ЄС зобов'язана розробити морську стратегію, що включає: Початкову оцінку стану морського середовища. Визначення показників доброго екологічного стану. Програми моніторингу та заходів. Регулярне оновлення кожні шість років.</p>	<p>Оцінки показали прогрес у зниженні забруднення та зростанні площ морських охоронюваних територій, але багато морських регіонів ще не досягли доброго екологічного стану, що спонукає до посилення зусиль після 2020 року.</p>

Водна політика ЄС це системна модель управління водними ресурсами, яка поєднує:

- екологію,
- інфраструктуру,
- економіку,
- соціальну політику,
- управління ризиками.

Що означає принцип інтегрованого управління водними ресурсами для громад?

Вода це:
стратегічний природний ресурс,
критична інфраструктура,
фактор економічної стабільності та інвестиційної
привабливості,
елементом екологічної безпеки,
об'єктом потенційних військових загроз

Басейнова логіка, а не адміністративна
Планування водокористування за
межами громади.
Координація з сусідніми ОМС.
Узгодження з планами управління
річковими басейнами.

Розуміння, що пошкодження
гідроспоруд вище за течією може
впливати на десятки громад.

Figure 1. Map of the Dnipro River Basin
Authors: Elaborated by Ro3kvit and Greenpeace CEE

ГЕОГРАФІЯ БАСЕЙНУ

Транскордонний басейн Дніпра розташований на території **трьох країн**: України, Республіки Білорусь та Російської Федерації.

Басейн охоплює територію **19 областей України** (див. карту). Басейн Дніпра має **п'ять суббасейнів**: Верхнього Дніпра, Середнього Дніпра, Нижнього Дніпра, Суббасейн річки Прип'ять та Суббасейн річки Десна.

3879 масивів поверхневих вод (МПВ):

2049 річки
16 озера
2 перехідні води
0 прибережні води
1740 ІЗМПВ*
72 ШМПВ*

26 масивів підземних вод (МПЗВ)

* ІЗМПВ – істотно змінені масиви поверхневих вод, ШМПВ – штучні масиви поверхневих вод

Області:

● Львівська	● Черкаська
● Волинська	● Кіровоградська
● Рівненська	● Дніпропетровська
● Тернопільська	● Донецька
● Хмельницька	● Запорізька
● Житомирська	● Херсонська
● Вінницька	● Миколаївська
● Київська	
● Чернігівська	
● Сумська	
● Харківська	
● Полтавська	

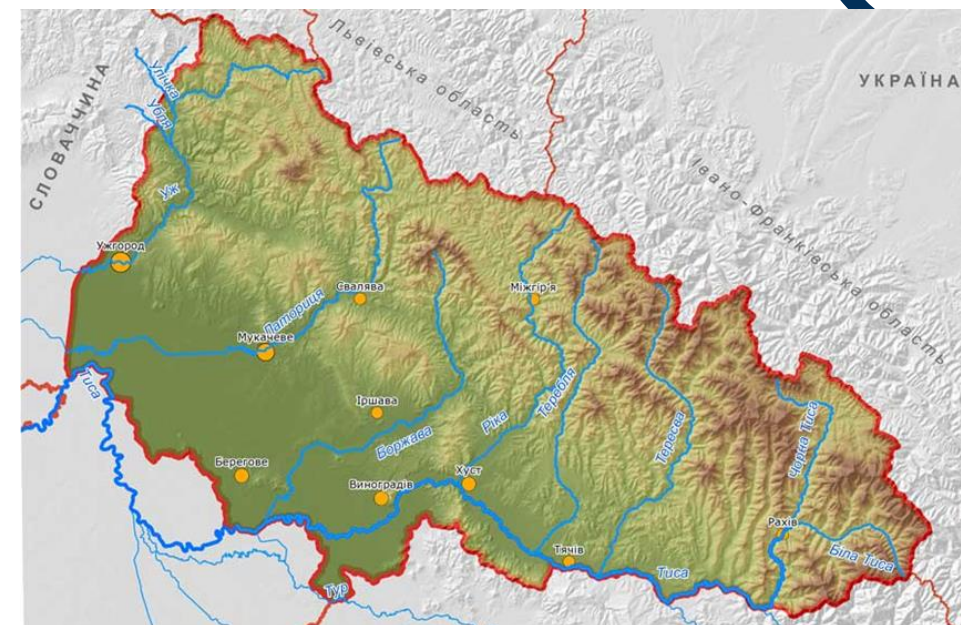
Країни:

● Україна
● Республіка Білорусь
● Російська Федерація

В ім'я Тиси - Шлях сміття від Закарпаття до Чорного моря

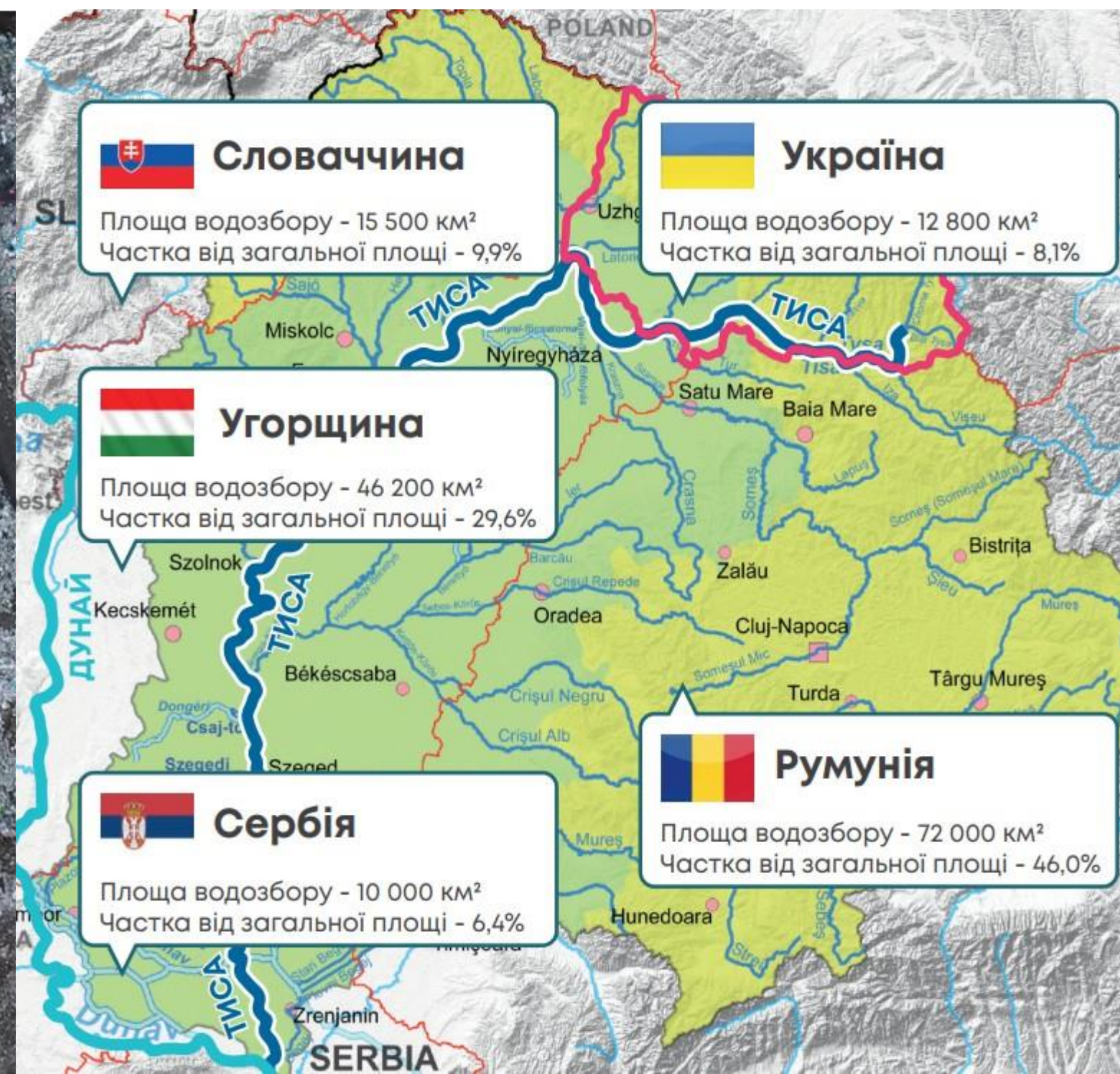
<https://www.youtube.com/watch?v=0hQ60kJxV70>

01

Україна

В ім'я Тиси - Шлях сміття від Закарпаття до Чорного моря

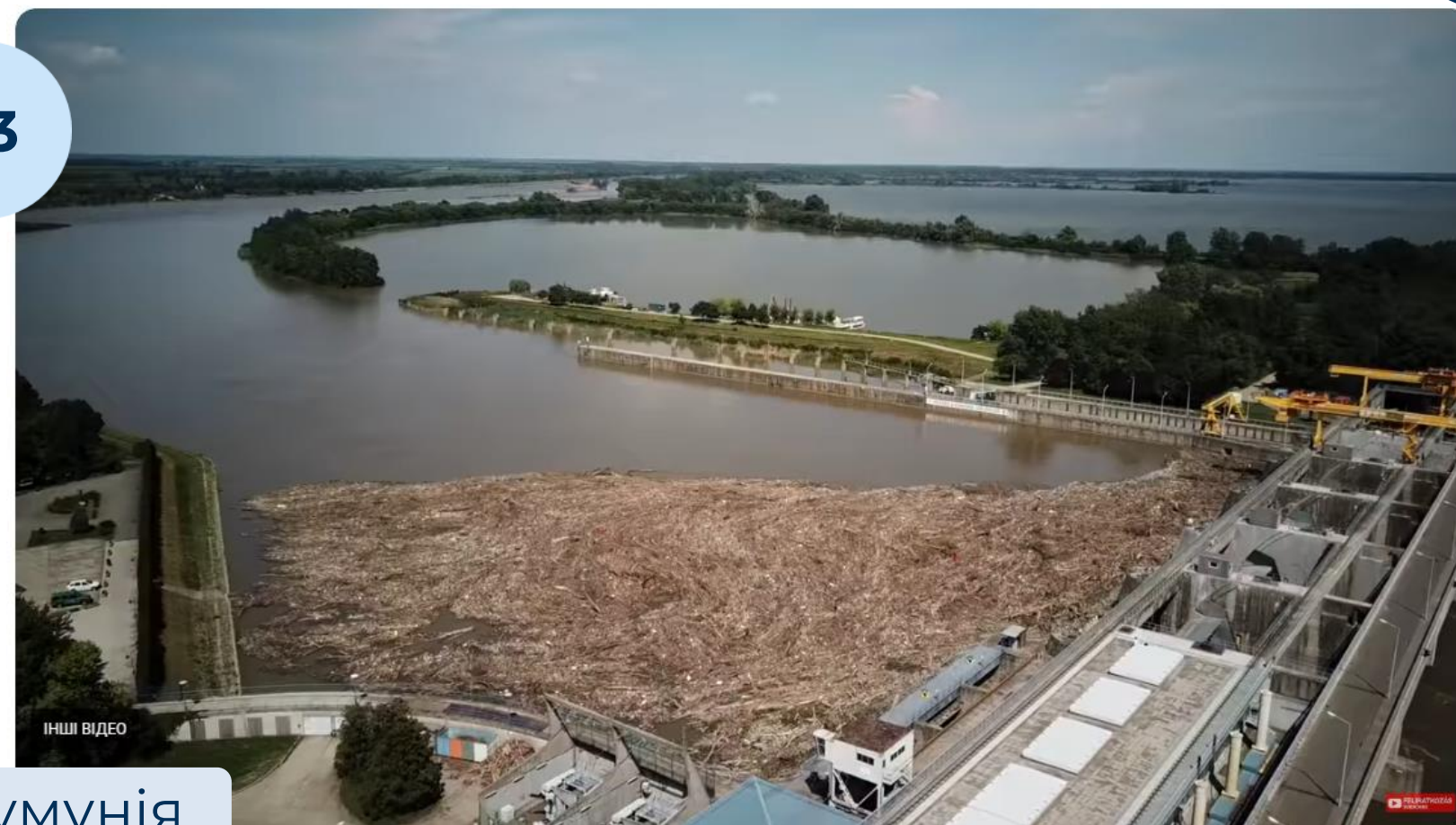
<https://www.youtube.com/watch?v=0hQ60kJxV70>

02

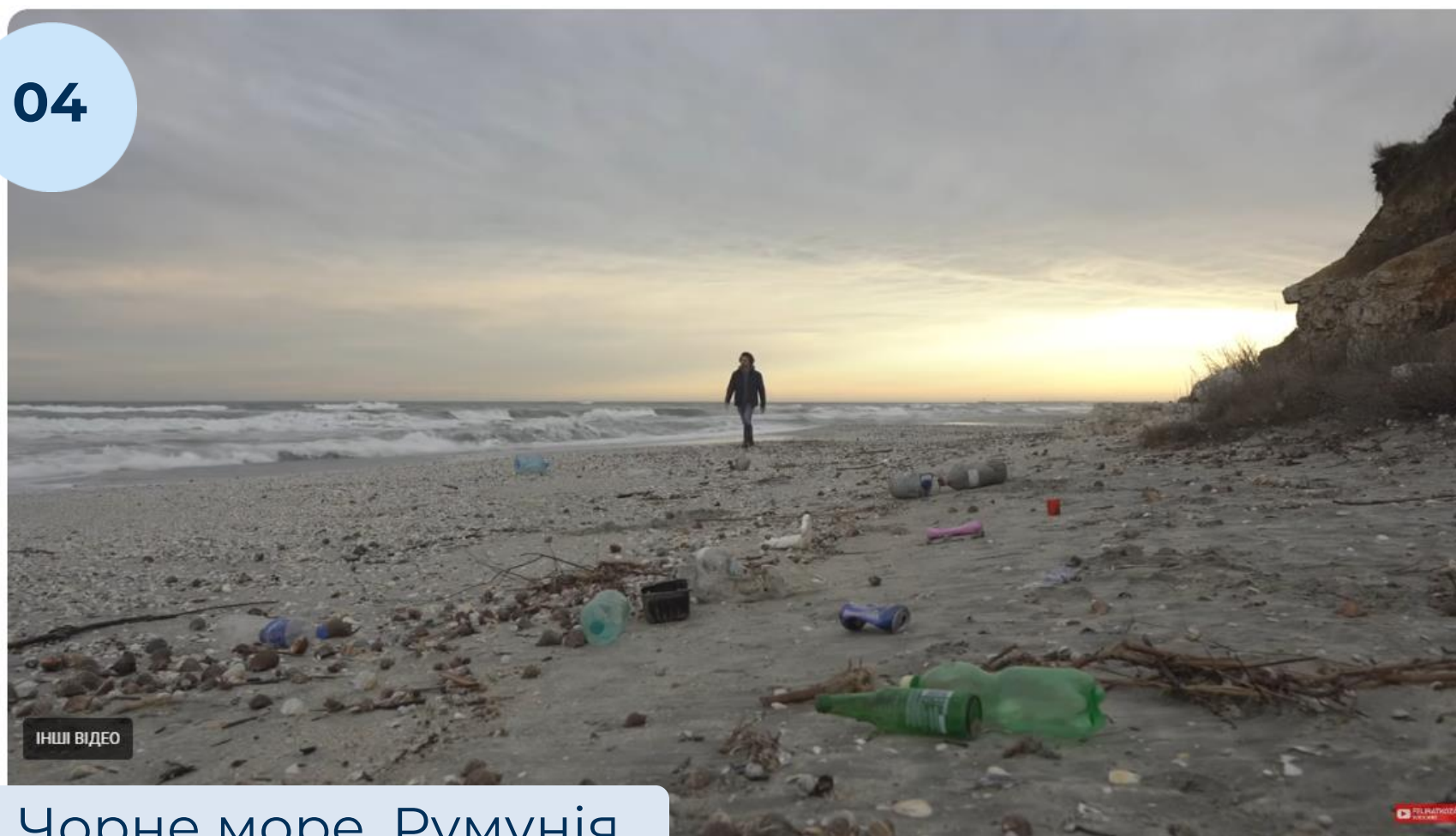
Угорщина

03

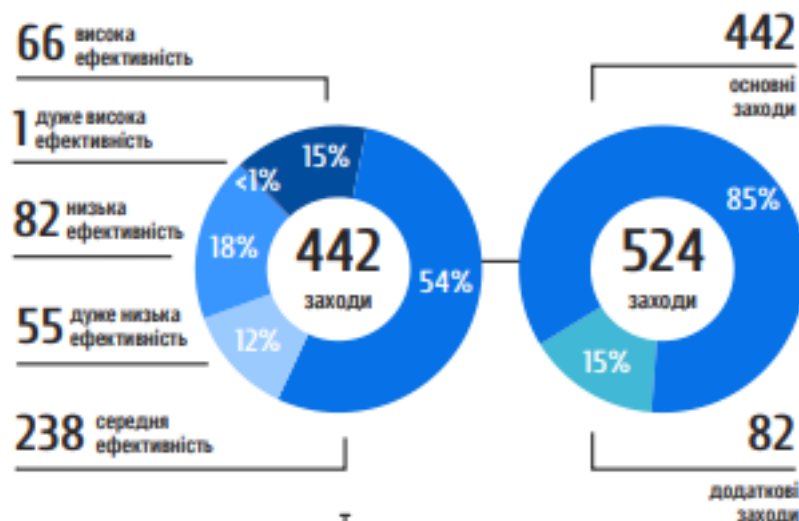
Румунія

04

Чорне море, Румунія

ПРОГРАМИ ЗАХОДІВ

€161837 млн*

ЗАГАЛЬНА ВАРТІСТЬ ЗАХОДІВ

€1584*

ВАРТІСТЬ ЗАХОДІВ НА ОСОБУ НА РІК

Повний перелік заходів басейну Дніпра – в Плані управління річковим басейном Дніпра

<https://cutt.ly/ce0DaAcP>

САНІТАРІЯ

- 1 Реконструкція споруд очистки стічних каналізаційних вод і будівництво технологічної лінії по обробці та утилізації осадків Бортницької станції аерації, КОС** м. Києва
- 2 Реконструкція КОС міст Біла Церква, Лубни, Чернігів, Кривий Ріг, Нікополь, Каховка...
- 3 Реконструкція КОС та КМ** міст Суми, Полтава, Фастів, Пирятин, Кременчук, Херсон, Шостка, Конотоп, Ніжин, Дніпро, Запоріжжя, Жовті Води, Синельникове...
- 4 Будівництво КОС та КМ – Бердичів, Рівне
- 5 Будівництво КОС – Житомир, Бориспіль, Черкаси
- 6 Реконструкція каналізаційних колекторів – Черкаси
- 7 Реконструкція / модернізація КОС зливової каналізації – Житомир, Кременчук, Чернігів, Рівне
- 8 Реконструкція КОС та КМ міст Бахмач, Богуслав, Золотоноша, Ічня... с-щ Богодухів, Кобеляки... селища Хорошів... сіл Покровське, Орлівка...
- 9 Будівництво КОС та КМ міст Кролевець, Путивль, Городня, с-щ Вороніж, Сосниця, сіл Талалаївка, Боромля, Нова Басань...
- 10 Будівництво КОС та реконструкція КМ с-ща Десна... села Велика Новосілка...
- 11 Реконструкція КОС та мереж зливової каналізації міст Новгород-Сіверський, Вугледар...
- 12 Реконструкція КОС міст Бердичів, Коростень... с-щ Городок, Велика Багачка...
- 13 Реконструкція КОС – Державна установа "Селидівська виправна колонія 82", Приватне акціонерне товариство "Збагачувальна фабрика "Україна"...

ЗАГАЛЬНА ВАРТІСТЬ ЗАХОДІВ

€155 982 млн або 97%

ГІДРОМОРФОЛОГІЯ

- 1 Відновлення акумулюючого об'єму Корсунь-Шевченківського водосховища...
- 2 Ревіталізація річок Вир, Старий Остер, Сумка, Удай, Ічненька, Тясмин
- 3 Попільшення технічного стану та благоустрою озера Віра, річок Саксагань, Вовча, Гайчур... старого русла р. Оріль...
- 4 Відновлення руйнувань гребель Карлівського, Старомлинівського вдсх-щ...
- 5 Ревіталізація річок Гнилуша, Бик...

ПРОМИСЛОВІСТЬ

- 1 Будівництво КОС та КМ – АТ "Житомирський маслозавод"...
- 2 Будівництво КОС та реконструкція КМ – Роменський молочний комбінат...
- 3 Будівництво КОС – ПрАТ "Ічнянський молочно-консервний комбінат", ПрАТ "Саливонківський цукровий завод"
- 4 Реконструкція КОС – ДП "Селидіввугілля", ДП "Добропіллявугілля-видобуток", ТДВ "Шахта "Білозерська"...

СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО

- 1 Створення зони санітарної охорони у районі забору води для централізованого водопостачання населення – Богуслав, Миронівка, Корсунь-Шевченківський, Ружин
- 2 Будівництво КОС та утилізація відходів сільськогосподарського виробництва підприємств

ІНШЕ

- 1 Тампонаж недіючих артезіанських свердловин – Херсонська МТТ
- 2 Облаштування сміттєзвалищ в селах Великі Кусківці та Передмірка
- 3 Відновлення водно-болотних угідь на території Іванківської ТТ (зона відчуження і зона безумовного (обов'язкового) відселення)

ДУЖЕ ВИСОКА ЕФЕКТИВНІСТЬ

ВИСОКА ЕФЕКТИВНІСТЬ

СЕРЕДНЯ ЕФЕКТИВНІСТЬ

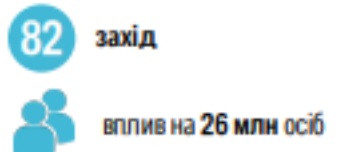
НИЗЬКА ЕФЕКТИВНІСТЬ

ДУЖЕ НИЗЬКА ЕФЕКТИВНІСТЬ

ДОДАТКОВІ ЗАХОДИ

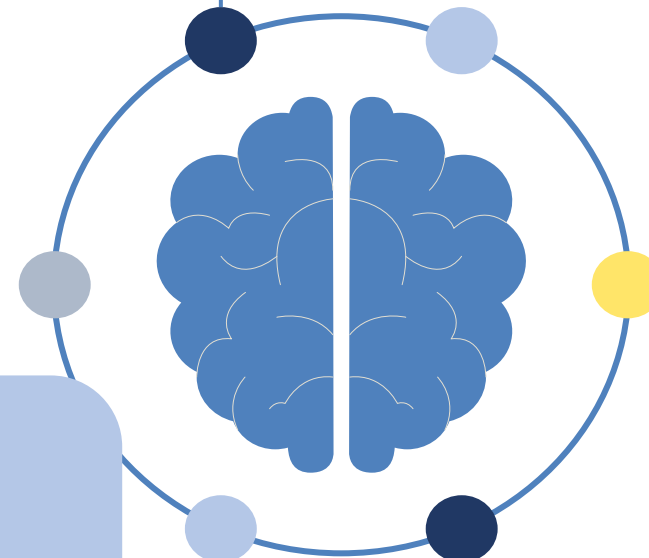
- 1 Геолого-економічна переоцінка експлуатаційних запасів МПзВ
- 2 Просторово-часове дослідження наслідків російської збройної агресії на стан суббасейну Нижнього Дніпра
- 3 Реалізація просвітницьких заходів
- 4 Проведення освітньо-інформаційних кампаній з підвищення екологічної свідомості населення
- 5 Розроблення правил експлуатації водосховищ
- 6 Роздільний збір ТПВ, надання послуг населенню з їх вивезення та утилізації

План водної безпеки громади

карта ризиків;
сценарії надзвичайних ситуацій;
пріоритетні інвестиції;
порядок міжмуніципальної взаємодії.

Управління активами

інвентаризація мереж
класифікація за ризиком
пріоритезація заміни
потреби фінансування на 5–10 років

Інтеграція з безпековою

резервні водозабори;
автономні свердловини;
мобільні станції очищення;
резервні генератори;
захищені диспетчерські системи,
децентралізований підхід.

Програмно-цільовий підхід

Програма зниження втрат.
Програма модернізації КОС.
Програма захисту підземних вод.
Програма енергостійкості водоканалу.

Доступ до фінансування та міжнародних програм підтримки

HOME → MEDIA CENTRE → NEWSROOM → ALL RELEASES

ЄІБ продовжує підтримувати модернізацію водопостачання та водовідведення у Миколаєві

УКРАЇНСЬКА ↓

13 APRIL 2023

CONVERT TO PDF ↓

PRINT

SHARE ↑

Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) Програма: Ukraine Water Recovery Framework Loan

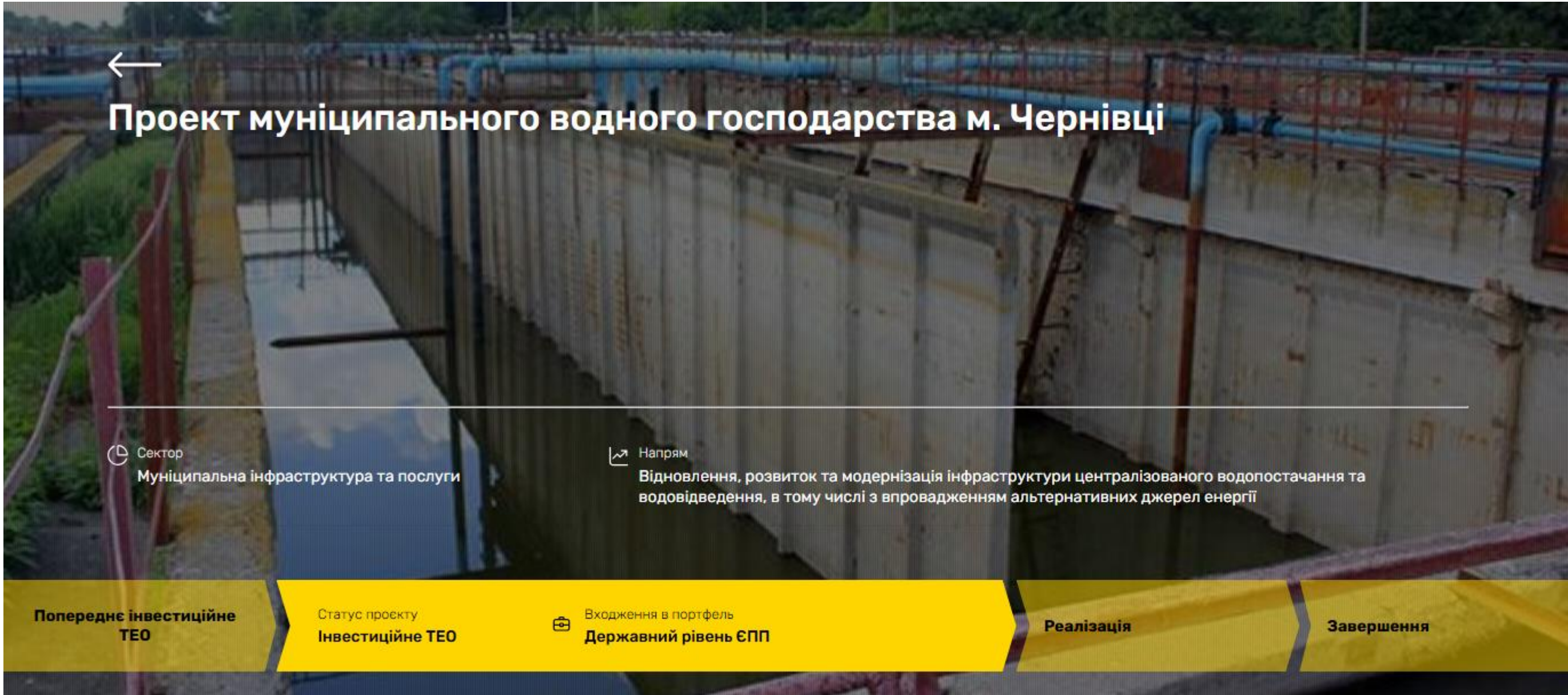
Відновлення та модернізація систем питного водопостачання і водовідведення в містах України, включно з відновленням пошкодженої війною інфраструктури.

Обсяг: до €200 млн фінансування на реставрацію та модернізацію мереж.

→ ЄІБ схвалив додаткове кредитне фінансування на 20 млн євро для покращення водопостачання та водовідведення у Миколаєві у межах Програми розвитку муніципальної інфраструктури

Доступ до фінансування та міжнародних програм підтримки

←

Проект муніципального водного господарства м. Чернівці

Сектор
Муніципальна інфраструктура та послуги

Напрямок
Відновлення, розвиток та модернізація інфраструктури централізованого водопостачання та водовідведення, в тому числі з впровадженням альтернативних джерел енергії

Попереднє інвестиційне ТЕО

Статус проекту
Інвестиційне ТЕО

Входження в портфель
Державний рівень ЄПП

Реалізація

Завершення

- 📌 Основна інформація
- 🕒 Статус проекту
Інвестиційне ТЕО
- 📅 Дата ініціації
07.08.2025
- 📍 Географія впливу
Чернівецька область
- 👤 Виконавці
МІНІСТЕРСТВО РОЗВИТКУ ГРОМАД
ТА ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ
- 👤 Керівник проекту
Дудко Геннадій Дмитрович
- 👤 Відповідальна особа
Петрошук Олександр Васильович
- 📄 Сторони проекту
- 📄 Стратегічна рамка
- 📄 Входження в портфель
- ⚙️ Технічні рішення

Німецький банк KfW у співпраці з ЄС та місцевою владою підписав грантову угоду $\approx$ €19,75 млн для модернізації водної інфраструктури міста Чернівці.

Доступ до фінансування та міжнародних програм підтримки

The screenshot shows the top navigation bar of the European Bank for Reconstruction and Development website. It includes the bank's logo and name on the left, and navigation links for 'News and events', 'Corporate and investor information', 'Who we are', 'What we do', and 'Work with us' on the right. There are also icons for 'Light' mode and 'Eng' language. A search bar is located on the right side of the navigation bar. Below the navigation bar, the breadcrumb trail reads 'Home > News and events > Supporting Ukraine with €517 million of EU funding through EBRD'. The main content area features a large headline: 'Supporting Ukraine with €517 million of EU funding through EBRD'. To the right of the headline is a photograph of a cityscape with a prominent Ukrainian flag flying on a tall pole in the foreground.

44 муніципальних проєктів підтримано у сферах ЖКГ (включно з водними послугами, очисними спорудами, системами водовідведення)

Доступ до фінансування та міжнародних програм підтримки

Ukraine

WHO WE ARE

WHAT WE DO

OUR IMPACT

GET INVOLVED

Ukraine: EIB provides €55 million to reconstruct social infrastructure

DECEMBER 27, 2024

Міжнародні партнери (UNDP, GIZ, USAID) пропонували/пропонують:

- технічну підтримку в розробці проєктної документації;
- допомогу у підготовці заявок на гранти/кредити;
- навчальні програми з asset-management, loss-reduction, risk-management у водному секторі.

Як громадам вибудувувати партнерство з бізнесом

ІНВЕСТОР

Фінансує/співфінансує інфраструктуру (водопостачання, водовідведення, ЛОС, КСО, моніторинг).

ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ПРОВАЙДЕР

Приносить технології, інновації швидше, ніж комунальний сектор

ОПЕРАТОР ПОСЛУГ

Ефективніше управляє складними системами

СПІВВІДПОВІДАЛЬНИЙ УЧАСНИК ЕКОСИСТЕМИ

Формує циркулярну економіку (водочистка, повторне використання)

Модель

ОМС

БІЗНЕС

ПЛАНУВАЛЬНІ/ МІСТОБУДІВНІ ІНСТРУМЕНТИ

генеральний план, ДПТ, плани зонування, визначення допустимих та обмежених видів діяльності; встановлення/ облаштування захисних зон водних об'єктів; обмеження екологічно застарілого виробництва; стимулювання модернізації підприємств, їх локацію

МІСЦЕВІ ПРОГРАМИ ТА ПЛАНУВАННЯ/ КОМУНІКАЦІЯ

залучення бізнесу до планування, співфінансування

ІНФРАСТРУКТУРНІ РІШЕННЯ

індустріальні парки: спільна інфраструктура дешевша для середнього та малого бізнесу, локалізація забруднення

АДМІНІСТРАТИВНИЙ СЕРВІС

ЦНАП: консультативна підтримка, оперативний розгляд, ОВД, СЕО, ІДД

Впровадження НДТМ, технології інновацій стає «квитком» доступу до ресурсів

Як громадам будувати партнерство з бізнесом

ОВД, ІДД: позиція громади

Стратегічне управління громади

Бажані інфраструктурні об'єкти (ЛОС, КСО, артезіанські свердловини, індустріальні парки)

Екологічні критерії в місцевих стратегічних документах (фоновий стан вод, спостережна мережа)

Відповідальна особа

Моніторинг реєстрів, участь на етапі повідомлення, ГО, виконання умов висновку, ІДД
Комунікація з суб'єктом господарювання

Відкриті канали комунікації (сайт, контакти, пріоритети, проекти)

ГРОМАДСЬКІ ОБГОВОРЕННЯ: інструмент взаємодії

- 01** Попередні консультації з інвестором **на етапі повідомлення**, до початку слухань (умови інфраструктури, компенсацій, природоохоронних заходів)
- 02** Пропозиції співпраці у інфраструктурних проектах громади
- 03** Наявність профільної експертної групи (екологи, науковці, технічні спеціалісти), проектне залучення

локальна система моніторингу вод

звітність перед громадою

інтеграція даних у водну політику громади.

**РЕАЛІЗАЦІЯ
ПРОЕКТУ: залучення
громади**

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

NL Netherlands

PAEW Professional Association of
Environmentalists of the World